

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

(на прикладі діяльності чоловічого вокального ансамблю «Бревіс»
Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича)

Т. І. Сідлецька

канд. мистецтвознавства, доцент
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна

Розкрито особливості функціонування мистецьких навчальних колективів на основі аналізу творчої діяльності чоловічого вокального ансамблю «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича. Висвітлено творчі здобутки колективу, відображено активну музично-просвітницьку й концертну діяльність, відзначено високу професійну майстерність виконавців.

Ключові слова: мистецькі навчальні колективи, вокальний ансамбль «Бревіс», творча діяльність, репертуар, виконавці.

Сидлецкая Т. И. Особенности функционирования художественных учебных коллективов в современных условиях (на примере деятельности мужского вокального ансамбля «Бревис» Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича)

Раскрыты особенности функционирования художественных учебных коллективов на основе анализа творческой деятельности мужского вокального ансамбля «Бревис» Винницкого училища культуры и искусств им. Н. Д. Леонтовича.

Ключевые слова: художественные учебные коллективы, вокальный ансамбль «Бревис», творческая деятельность, репертуар, исполнители.

Sidletska T. I. The features of the functioning of art collectives in modern conditions (on an example of activity the vocal ensemble «Brevis» of Vinnytsia college of Culture and Arts named after M. D. Leontovych)

The features of the functioning of art collectives based on the analysis of creative activity are revealed of the vocal ensemble «Brevis» of Vinnytsia college of Culture and Arts named after M. D. Leontovych.

Keywords: artistic training collectives, the vocal ensemble «Brevis», creative activity, repertoire, performers.

Актуальність теми дослідження

У сучасних складних умовах функціонування української музичної культури надзвичайно важливим є звернення до творчості національних мистецьких колективів. Їхня творчість відіграє вагомую роль у відродженні художніх цінностей та сприяє культурному розвитку українського суспільства. До таких колективів належать і колективи, що функціонують при мистецьких навчаль-

них закладах (музичних академіях, університетах культури, музичних училищах, училищах культури тощо). Навчальні колективи є творчими лабораторіями, де здійснюється експериментальна робота щодо формування виконавського складу, оновлення репертуару. Завдяки систематичній чітко спланованій навчально-виховній роботі підвищується виконавська майстерність артистів. Тут студенти мають змогу познайомитися із найкращими зразками української та зарубіжної музики, опанувати мистецтво колективної гри та співу, досягнути багатоголосне і багатотемброве звучання, розвивати аналітичне музичне мислення, формувати естетичний смак. Творчій діяльності навчальних колективів притаманна орієнтація на професіоналізм зі збереженням найкращих академічних традицій музичної культури.

Яскравим прикладом навчального колективу і репрезентантом провідних тенденцій розвитку сучасного вокального мистецтва є чоловічий вокальний ансамбль «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

Попри те, що цей вокальний ансамбль є помітним явищем у музичному житті Вінниччини його творчість на сьогодні залишається майже не дослідженою. Історія розвитку колективу коротко висвітлюється у праці, присвяченій 50-річчю Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича [9], деякі відомості про ансамбль також знаходимо в місцевій пресі [5].

Метою статті є визначення особливостей функціонування місцевих навчальних колективів у сучасних умовах на основі аналізу творчої діяльності чоловічого вокального ансамблю «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича.

Виклад основного матеріалу

Дослідження виконавського мистецтва даного колективу потребує з'ясування понять «творчості» та «вокально-виконавської діяльності». У філософському енциклопедичному словнику творчість визначається як «діяльність людини, яка породжує щось якісно нове, чого ніколи раніше не було» [11, 670]. Н. Гребенюк вважає, що а) творчість – це свідомо діяльність людини; б) творчість – діяльність, спрямована на створення нових суспільно значущих цінностей (матеріальних і духовних); в) творчість – це розвиток системи самосвідомості [3, 8].

Глумачення поняття «вокально-виконавська діяльність» відбувається двома шляхами. Перший пов'язаний із розумінням вокально-виконавської діяльності як соціокультурного явища, тобто як виду художньо-творчої діяльності. Згідно з другим варіантом, вокально-виконавська діяльність розглядається як особистісне явище, що має специфічні особливості й закономірності розвитку. Об'єктом і суб'єктом вокально-виконавської діяльності є музичний твір і виконавець (група виконавців), який тут відіграє визначальну роль.

Опираючись на положення про музичне виконавство як феномен музичної культури, вокально-виконавську діяльність, викладені у працях В. Антонюк, Н. Гребенюк, Н. Жайворонок, О. Стахевича, ми розглядаємо творчість ансамблю «Бревіс» як діяльність, спрямовану на створення нових художніх цінностей. Художні цінності, створені в процесі музично-виконавської практики колективу – це художня якість реального звучання творів, яку становить художня цінність твору та якість його технологічного й художньо-образного відтворення.

Чоловічий вокальний ансамбль «Бревіс» створено у 1997 р. Організатором колективу став викладач Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Ярослав Кушка, який вищу музичну освіту здобув у Львівській державній музичній академії ім. М. В. Лисенка. Його талантом, високою майстерністю, організаторські здібності й велика самовіддача стали тією генеруючою силою, завдяки якій чоловічий вокальний ансамбль «Бревіс» швидко досяг успіху і визнання публіки.

Художні принципи керівника полягали в орієнтації при формуванні репертуару на найкращі зразки народного пісенного мистецтва й вокально-хорової творчості, досягненні злагожденості

ансамблевого звучання, удосконаленні виконавської майстерності учасників колективу, орієнтації на професіоналізм.

Під час релетицій Я. Кушка здійснював детальну роботу над текстом твору, інтонацією, динамікою, фразуванням, велика увага приділялася глибині проникнення в музичний образ. Керівник колективу навчав виконавців за допомогою голосу, міміки, жестів передавати характер пісні, змущувати відчувати радість, піднесеність, гордість. Митець виховував у студентів здатність ефективно взаємодіяти з широкою слухачською аудиторією.

У складі колективу налічувалось 8 виконавців: I тенор - 2, II тенор - 2, баритон - 2, бас - 2. За потреби виконавський склад збільшувався до 12 осіб. На початку кожного навчального року виконавський склад колективу оновлювався. Ансамбль співав а сарелла на чотири голоси.

Аналізуючи репертуарний список ансамблю «Бревіс» станом на 2016 р., можна констатувати, що його основу становили українські народні пісні в обробці вітчизняних композиторів (Ю. Антківа, М. Колесси, М. Леонтовича, С. Людкевича, М. Ракова, Я. Степового, К. Стеценка, В. Шкільнюка, В. Якимця, Я. Яциневича). Обробкам народних пісень притаманна жанрова та образно-тематична різноманітність: календарно-обрядові (понад 40 колядок і щедрівок), соціально-побутові (6 козацьких пісень), стрілецькі (4 пісні), повстанські (3 пісні), рідинно-побутові (28 пісень). Вагоме місце у репертуарі колективу займав фольклор інших народів – польські, чеські, італійські, молдовські народні пісні. До репертуару колективу також входили вокально-хорові твори українських композиторів О. Білаша, С. Воробкевича, Г. Гладкого, В. Івасюка, А. Косанатольського, Т. Петриненка, І. Поклада, Р. Савицького. Окремий пласт в репертуарі ансамблю «Бревіс» становили композиції місцевих авторів, зокрема, пісні про Вінницю і Поділля С. Городинського, Р. Скалецького, В. Ткаченка, В. Швеця. Вагоме місце у репертуарі колективу посіла духовна музика, представлена творами Д. Бортнянського, П. Діньова, Я. Яциневича та ін. Загалом до репертуару колективу входило 120 композицій. Жанрово-стильове розмаїття репертуару ансамблю є свідченням активної творчої діяльності колективу і наближенням його за своїми характерними ознаками до професійного.

У доборі репертуару керівник враховував виконавські можливості учасників колективу. Я. Кушка здійснював обробки та аранжування українських народних пісень. Творча спадщина митця становить близько 50 творів української та зарубіжної музики. Створюючи партитури для чоловічого вокального ансамблю, Я. Кушка намагався зробити твори зручними для виконання й максимально розкрити тембральну колоритність ансамблевого звучання [6].

Поступово виконавська майстерність учасників колективу зростала і ансамбль «Бревіс» почав вести активну концертну діяльність. Так, колектив став переможцем Міжнародного конкурсу фестивалю мистецтв «Art premium 2008» (I премія, 2008 р., м. Київ), II Міжнародного конкурсу вокальних ансамблів ім. Д. Бортнянського (диплом, 2011 р., м. Київ), Міжнародного фестивалю-конкурсу «Музичні зустрічі в маєтку Браницьких» (II премія, 2009 р., м. Біла Церква), Дитячого національного фестивалю-конкурсу мистецтв «Сурми звитяги» (II премія, 2007 р.; I премія, 2008 -2013 рр., м. Львів). Упродовж означеного періоду ансамбль «Бревіс» щороку блискуче виступав на заклучних гала-концертах цього фестивалю-конкурсу у Львівському оперному театрі ім. С. Крушельницької. Перемоги ансамблю «Бревіс» на престижних мистецьких форумах є свідченням високої виконавської майстерності колективу.

Ансамбль «Бревіс» був неодноразовим учасником культурно-мистецьких заходів Вінниці та області, спрямованих на збереження та розвиток найцінніших здобутків української музичної культури. Так, колектив брав участь у мистецькому проекті «Хорові Асамблеї М. Д. Леонтовича» і заходах, присвячених 135-річчю від дня народження видатного композитора. Важливою мистецькою подією у музичному житті Вінниччини стало відкриття ансамблем «Бревіс» Форуму моло-

дої музики «Барви музики XX сторіччя. Авангард. Класика. Джаз», який щорічно проводить Вінницька обласна філармонія. Колектив виступив із концертною програмою «Від коляди до сьогодні», до якої увійшли вокально-хорові твори подільських композиторів XX ст. і музика сучасних авторів. Творчість ансамблю здобула високу оцінку музичної громадськості [5].

Ансамбль виступав із концертами у містах і селах Вінницької області (Хмільник, Тульчин, Ладизин). Мав близько 20 концертів на рік, що є надзвичайно високим показником для навчального колективу.

На нашу думку, участь ансамблю «Бревіс» у різних культурно-містеческих проєктах, що відбувалися на Вінниччині є надзвичайно важливою, оскільки сприяла популяризації та розвитку вокального мистецтва в усьому регіоні.

Результатом активної творчої діяльності колективу став запис у 2014 р. компакт-дису, до якого увійшло 12 творів. Першим в альбомі був духовний твір «Ride on, Jesus, Ride» американського композитора М. Хаугена, решту становили українські народні пісні в обробці Р. Іванського, Я. Кушки, М. Леонтовича, Я. Степового та інших авторів.

Із 2017 р. в історії ансамблю розпочинається новий етап, колектив очолює викладач Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Максим Дзівалтівський. Митець є викладачем Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського. М. Дзівалтівський працює над розвитком вокальної техніки учасників ансамблю, що є головним показником їх виконавської майстерності й визначальним для розкриття художнього змісту виконуваного твору. Головним у вокально-ансамблевій роботі М. Дзівалтівський вважає інтонацію та ансамблевий стрій у подальшому з правильною постановкою голосу. Основним у виконавстві колективу, на думку керівника, є не сила звучання, а максимальна відточеність манери звуковедення, повне взаєморозуміння усіх учасників ансамблю [7].

Художні принципи М. Дзівалтівського ґрунтуються на розширенні виконавського складу, жанрово-стильової палітри репертуару та залученні творів сучасних композиторів, оволодінні різними вокально-виконавськими манерами.

До складу колективу входить 14 виконавців: I тенор - 2, II тенор - 3, баритон - 5, бас - 4. Колектив виконує твори а сарелла і з використанням електронного музичного супроводу.

Сьогодні творчим кредо ансамблю «Бревіс» є популяризація творів сучасних вітчизняних і зарубіжних композиторів та української народної пісні. Так, досить новаторським є введення до репертуару ансамблю «Бревіс» творів американського композитора Е. Уїтакера, який створив «віртуальний хор» із поціновувачів своєї музики. Ансамбль «Бревіс» виконує композицію «Fly to paradise» Е. Уїтакера, в якій автор поєднав хорове звучання з сучасними клубними мотивами. Тут використовуються електронний музичний, танцювальний супроводи, світлові ефекти. До репертуару колективу також входять твори популярної музики зарубіжних виконавців та гуртів («Rolling in The Deep» Аделі, «Enjoy the Silence» Deresche Mode). Українську естрадну музику в репертуарі ансамблю «Бревіс» представлено піснею сучасного вінницького композитора С. Городинського «Місто над Бугом». Введення творів сучасної популярної музики до репертуару колективу виявляє прагнення до розширення його стильових меж і свідчить про орієнтацію ансамблю на молодіжну аудиторію, що сприяє популяризації вокального мистецтва серед молоді.

Вагоме місце в репертуарі ансамблю «Бревіс» займають твори бароко («Адажіо» Т. Альбіноні), духовної музики (аранжування українського канту М. Леонтовича «Через поле широкее»), українські народні пісні в обробці керівника колективу («Казав мені батько», «Світи місяченьку», «Цвіте терен»), яким притаманна висока майстерність, професійний підхід до фольклору, відображені тембральні особливості ансамблевого співу. Виконуючи твори різних жанрів, стилів та епох, колектив створює історичний контекст паралелей між традиціями і новаторством, акаде-

мічним і народним, старовинним і сучасним мистецтвом. Оволодіння жанрово-стильового різноманітністю репертуару сприяє зростанню виконавської майстерності учасників колективу. Студенти вчаться вільно орієнтуватися у жанрово-стильовій палітрі різних епох.

Творчість ансамблю «Бревіс» ґрунтується на засадах академічного мистецтва. Виконавському стилю колективу притаманна академічна манера співу, що характеризується прикритим способом звукоутворення, локальною манерою голосоведіння, уніфікованою артикуляцією, співом на основі послідання регістрів у діапазоні до двох октав, вокальним виконанням на прикладах літературної мови [1]. Водночас, оскільки у творах сучасної популярної музики, що займають вагоме місце у репертуарі колективу, використовуються нові засоби виразності, розмовні інтонації, специфічні способи звукоутворення, то виконання таких композицій потребує оволодіння великою кількістю прийомів, характерних для різних вокально-виконавських манер.

Характерними ознаками виконавського стилю вокального ансамблю «Бревіс» є чистота та виразність інтонування, злагодженість ансамблевого співу, емоційність виконання, багатство виконавських прийомів та засобів, висока вокальна культура, професіоналізм.

Висновки

Отже, на основі аналізу творчої діяльності ансамблю «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича визначимо особливості функціонування мистецьких навчальних колективів у сучасних умовах. До них належать: орієнтація на професіоналізм зі збереженням найкращих академічних традицій музичної культури; активна музично-просвітницька і концертна діяльність, що сприяє задоволенню естетичних потреб широкої слухацької аудиторії; популяризація творів сучасних вітчизняних і зарубіжних композиторів та української народної пісні; жанрово-стильова розмаїтість репертуару; володіння прийомами і засобами, характерними для різних виконавських манер; висока професійна майстерність виконавців.

Література

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник / В. Г. Антонюк. – К.: ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с.
2. Гнидь Б. Історія вокального мистецтва / Б. Гнидь. – К.: НМАУ, 1997. – 318 с.
3. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознавства: спец.: 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Н. Є. Гребенюк. – К., 2000. – 39 с.
4. Жайворонок Н. Б. Музичне виконавство як феномен музичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец.: 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Н. Б. Жайворонок. – К., 2006. – 19 с.
5. З чистих голосів вінницького ансамблю «Бревіс» розпочнеться фестиваль «Барви музики» // Моя Вінниця. – 2016. - Електронний ресурс <http://www.muvin.com.ua/tu/news/culture/40401.html>
6. Інтерв'ю з керівником чоловічого вокального ансамблю «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Ярославом Кушкою від 25.10.2017. – Аудіо-запис і текст зберігаються в особистому архіві Сідлецької Т. І.
7. Інтерв'ю з керівником чоловічого вокального ансамблю «Бревіс» Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича Максимом Дзівалтівським від 10.11.2017. – Аудіо-запис і текст зберігаються в особистому архіві Сідлецької Т. І.
8. Колодуб І. Питання теорії вокального мистецтва / І. Колодуб. – Харків: Промінь, 1999. – 119 с.

9. 50 років Вінницькому училищу культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2008. – 176 с.
10. Стаhevич О. Г. 3 історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки: навч. пос. / О. Г. Стаhevич. – Вінниця: Нова книга, 2013. – 176 с.
11. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов]. – М: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.

УДК 37.03.46

ПРО ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

М. П. Скалецький

канд. філос. наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

У статті проводиться аналіз реформи вищої освіти, яка здійснюється в нашій країні. Основа її мета — з'ясування парадигмальних принципів, основних цілей і завдань реформи освіти. Звертається увага на необхідність збереження кращих здобутків у сфері освіти і їх примноження. Підкреслюється, що скорочення гуманітарних циклів, соціально спрямованих блоків з неминучістю рано чи пізно призведе до духовного збіднення країн на фахівця-професіонала — це лише одна сторона освіти, іншою є виховна, яка духовно збагачує особу, що формується. Західна модель швидше за все може бути визначена як емпірико-раціональна з акцентом на професіоналізм. Її завдання — створити людину-функцію, людину бажання. В центрі ж нашої системи вищої освіти — формування творчої особистості.

Ключові слова: реформа, парадигма, модель освіти, наука, природничо-наукові знання, гуманітарні дисципліни, викладач, людина-творець, професіонал, особистість.

В статтю проводиться аналіз реформи вищого образования, проводимой в нашей стране. Основной её целью является выяснение парадигмальных принципов, основных целей и задач проводимых реформ. Обращается внимание на необходимость сохранения лучших достижений в сфере образования и их преумножение. Подчеркивается, что сокращение гуманитарных циклов, социально направленных блоков с неизбежностью рано или поздно приведёт к духовно бедной личности с низким потенциалом социальной активности. Ориентация западноевропейских стран на специалиста-профессионала — это лишь одна сторона образования, иной является воспитательная, духовно обогащающая формирующуюся личность. Западная модель скорее всего может быть определена как эмпирико-рациональная с акцентом на профессионализм. Её задача — создать человека-функцию, человека желания. В центре же нашей системы высшего образования — формирование творческой личности.

Ключевые слова: реформа, парадигма, модель образования, наука, естественно-научные знания, гуманитарные дисциплины, преподаватель, человек-творец, профессионал, личность.

The article deals with the analysis of reform in higher education, which was performed in our country. The main aim of the article is to clarify paradigm principles, main purposes, and objectives of the reform being conducted. Attention is paid to the necessity not to destroy previous achievements in the sphere of education and to multiply them. It is underlined that cutting down humanitarian cycles and